

Adéu a 2020, un any malaurat

E. Junyent (text) - J. Martínez (edició)

Per moltes i variades raons, 2020 ha estat un any difícil de pair per l'ampla comunitat que d'una o altra forma estima Vilars. Fets dolorosos de conseqüències personals irreversibles, la pandèmia retallant i robant-nos bocins de les nostres vides i greus estralls sobre el patrimoni, ens han condemnat a viure'l amb pena i han deixat la Fortalesa malferida, refent-se lentament, més temps tancada que oberta, i aïllada del públic per al qual va emergir de sota terra.

No havíem acomiadat -com qui diu- 2019 i encara romaniem impactats per les destrosses provocades per la DANA, el tren de tempestes i la robinada del 22 d'octubre, quan s'afegiren els danys causats per la tempesta GLÒRIA el 23 de gener de 2020. Dues patacades d'aigua, dos episodis de violents aiguats que poden semblar-nos excepcionals mirant enrere, però que el canvi climàtic vaticina que seran més freqüents i els converteix en greu amenaça si no es prenen mesures. La vulnerabilitat de l'emplaçament de la Fortalesa, ja demostrada, s'ha fet evident en tres ocasions en pocs mesos: a finals d'abril, pluges no tan fortes, sense rierada equiparable, van tornar a inundar el fossat; aquesta vegada, mai tan ben dit, plovia sobre mullat: terreny amarat, neteja de ponts, sèquia col·lapsada.... El 26 de febrer, una malaltia fulminant s'emportà en Joan B. López, l'amic i company insubstituïble en la bella aventura col·lectiva que ha estat Vilars. Uns pocs dies després del seu decés, sense ser conscients del que se'ns venia al damunt, començàvem a patir les conseqüències del confinament i la pandèmia, que, en aquells moments, vàrem viure com "aplaçaments temporals", ni tan sols com activitats suspeses, fins que les xifres aclaparadores de contagis i defuncions s'anaren imposant. Un d'aquells actes, per a mi potser el primer, va ser la presentació-col·loqui de l'obra "Història Mundial de Catalunya" dirigida per Borja de Riquer (Edicions 62, 2018), en la que havia tingut la satisfacció d'escriure un capítol dedicat a la Fortalesa dels Vilars; s'havia programat per la Setmana Cultural el 26 de març i, quan es va haver de suspendre, ens creuaven e-mails, encara confiats, i parlàvem de posposar-la...

A partir de llavors, les restriccions sanitàries imposades pel Covid-19 ho han condicionat tot, provocant la suspensió de la programació anual de l'Associació Amics de Vilars" i les seves activitats estiuenques més emblemàtiques "TastJazz" i "Nit de Foc", així com el curs teòric-pràctic i la campanya anual d'excavacions arqueològiques de la UdL, tradicionalment organitzada a cavall de juny-juliol i que enguany hauria arribat a la XXXVI edició. Només s'ha pogut salvar de la crema el "20è Cap de Setmana Ibèric" de la "Ruta dels Ibers" promogut pel MAC, el 3 i 4 d'octubre, dedicat aquest any a "L'explotació dels recursos naturals propers". Per les seves característiques (activitats en un espai obert a l'aire lliure, al llarg de dos matins i organitzades en grups), es va poder ajustar la realització a les condicions de seguretat necessàries i es celebrà amb notable èxit de públic, gràcies a l'acció conjunta de l'Associació Amics de Vilars", l'Ajuntament i el Grup d'Investigació Prehistòrica (UdL), amb la participació entre els dos dies de més de 400 persones.

Pel que fa a la recuperació dels danys patits a conseqüència dels aiguats, més d'un any després del primer, encara no s'han fet efectives les subvencions promeses a càrrec del 2020 per pal·liar-los i tan sols s'ha aplicat

Joan B. López Melcion

1957-2020

*Quanta terra gratada,
quanta terra excavada,
quanta història desvetllada.*

*Joan, gràcies pel teu mestratge.
El Grup d'Investigació Prehistòrica no
hagués estat possible sense tu.
Et trobarem a faltar.*

una ajuda inicial que va permetre efectuar, amb l'ajut del voluntariat de l'Associació Amics de Vilars", tasques de neteja en la instal·lació d'acollida i unes primeres actuacions provisionals sobre la canalització de la sèquia, la tanca, l'explanada de recepció, l'escarpa nord-est del fossat i el recorregut de visita.

Si que s'han pogut dur a terme, entre el 4 d'octubre i el 17 de desembre els treballs d'excavació, consolidació i restauració previstos per a la tardor-hivern de 2020. La campanya ha estat possible gràcies a la subvenció de l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida, amb la col·laboració de l'Ajuntament d'Arbeca i la Universitat de Lleida. L'actuació que ha tancat l'any, ha tingut lloc en tres punts: en l'interior del recinte, el barri oest; i, en l'exterior, l'esglaió superior de l'escarpa nord-oest i el fossat de Vilars I i les estructures sobreposades, davant de la façana est. En l'anterior publicació ja vam informar dels treballs i els resultats aconseguits. Durant les properes setmanes s'han d'instal·lar els nous faristols informatius, que amplien i milloren la senyalització informativa, gràcies a una subvenció específica de la Generalitat de Catalunya.

Els dies que ha obert portes, la Fortalesa dels Vilars ha despertat a la vida amb els crits de la canalla ressonant entre les seves pedres, les veus encuriosides preguntant sobre tot allò que els cridava l'atenció i la Dolors fantasejant les seves intuïcions i estima per Vilars. Però la fortificació ha hagut de romandre tancada molt de temps i les restriccions a la mobilitat han reduït durant tot l'any el nombre de visitants potencials. El confinament s'inicià a mitjans de març i s'allargà els mesos d'abril i maig i la Fortalesa tornà a tancar portes el mes de novembre. Les xifres totals d'enguany -que, com sempre, em facilita Dolors Balagué- són prou eloqüents: 1.910 persones, 405 de les quals corresponen al "Cap de Setmana Ibèric", una xifra per tot l'any equivalent a la dels participants en el "TastJazz" i la "Nit del Foc" de l'any anterior. El 2019 varen visitar Vilars 6.567 persones, nombre lleugerament inferior a la mitjana dels darrers anys situada al voltant de les 7.000. Aquest 2020 les visites no han assolit el 30% d'aquella xifra.

He repetit en diferents ocasions que el fossat defensà la Fortalesa de l'embat de l'aigua, oferint-nos lliçons de passat (entendre i aprendre) i futur (preveure), a la vegada que belles imatges. Fou un cop de realitat i poesia, però el fossat no sortí indemne. La contundent bellesa de la Fortalesa sembla poder aguantar-ho tot, tant que, si un no s'hi fixa, sembla estar igual. Però les greus ferides són, un any després, encara ben visibles i esperen cura: sistema de drenatge embussat i fet mal bé, el fons cobert de llot, canyota i males herbes de tota mena envaint les bases de la doble fossa, talussos erosionats, escarpa enjardinada i sistema de rec afectat, mobiliari i elements del recorregut de visita fets malbé, interior del recinte reclamant manteniment urgent... Que el que es va fer ens reconforti i el que no es fa ens encoratgi a ser exigents...La crisi de 2009 arribà a Vilars tard i esmorteïda i el canvi d'estratègia que culminà en l'exposició "La Fortalesa dels Vilars d'Arbeca. Terra, aigua i poder en el món iber" (2016-2017), va fer bona la metàfora de la frenada regenerativa. Amb recursos hauríem de convertir el toc d'alerta en un estímul orientat per l'aigua. Però 2020 ha estat un any negre a la història de Vilars, marcat per sempre per la mort d'en Joan, els aiguats i la pandèmia. Un any trist, ple d'incerteses, contaminador de malenconia, la "bilis negra" dels grecs que tot ho corrompia... Però no podem entregar-nos a un discurs ploricó i conformista. Tot i començar el 2021 amb deures pendents, restriccions i un nou confinament, superarem el que és superable, estralls i Covid-19, continuarem treballant i l'amic ens acompanyarà sempre.

[Galeria d'imatges \[/sites/vilars/ca/activitats/Noticies-de-la-Fortalesa/Adeu-a-2020-Galeria/ \]](/sites/vilars/ca/activitats/Noticies-de-la-Fortalesa/Adeu-a-2020-Galeria/)